

**Освітні процеси в постіндустріальну добу:
нові принципи міжпоколінного зв'язку як основа
демократизації національного виховання**

О.М.ГОЛІКОВА, канд. іст. наук

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва

Сучасну світову трансформацію визначають кардинальні за своїм характером зрушення, найвагомішим наслідком яких є перетворення інформації на потужну виробничу силу та формування світової економіки, що функціонує як єдине ціле та впливає на політику, культуру й рівень життя національних держав. Світові трансформаційні процеси не обійшли своїм впливом й освіту. За умов зростання конкуренції на ринку освітніх послуг вітчизняні ВНЗ зобов'язані постійно шукати способи і методи удосконалення навчального процесу, наближення змісту вищої освіти до вимог і потреб ринку. Концептуальною основою реалізації положень Болонської декларації в Україні виступає поступовий перехід від репродуктивного авторитарного типу навчання до освіти гуманістичного інноваційного типу зі збереженням кращих вітчизняних культурно-освітніх парадигм. Водночас при інтеграції української освіти у європейський освітній простір важливо зберегти притаманний вітчизняній освіті принцип “людино-центризму” (орієнтація на людину і знання) поряд із “технологічно-центричною” спрямованістю та загальною комп'ютеризацією західного зразка.

Пошук науково-педагогічного фундаменту духовного оновлення української освітньої системи суттєвою мірою утруднюється численними соціальними і духовними деформаціями, носіями яких нерідко виступають представники професорсько-викладацького корпусу. Вони переважані різного роду міфами та спотвореними цінностями. Дуже часто викладачі українських ВНЗ, які виховувалися у старій системі цінностей, залишають студентам новітньої доби тягар так і не опанованих ними смислів власного життя, той “екзистенційний вакуум”, про який говорив Віктор Франкл. Життєвий шлях нового, постіндустріального покоління значно відрізняється від шляху їх батьків і, тим більше, дідів. На теоретичному рівні цю ситуацію розглянула відомий американський антрополог Маргарет Мід. В історії культури дослідниця виділила три типи оволодіння інформацією: постфігуративний, коли діти навчаються у своїх предків; конфігуративний, коли і діти, і дорослі навчаються у ровесників; префігуративний, коли дорослі навчаються у своїх дітей. Головною передумовою виникнення префігуративної культури, яка зародилася на початку 1960-х рр., виступає, на думку дослідниці, невідомість майбутнього внаслідок прискореного розвитку

суспільства. В умовах префігуративної культури молодь скоріше за дорослих оволодіває новизною у галузі комп'ютерних технологій і тому нормою стало навчання у молодшого покоління. Цей висновок М.Мід деяким чином збігається з психокультурною теорією дитинства відомого американського психолога Ллойда Демоза. Всю історію людства – від доісторичних часів до теперішньої постіндустріальної доби – Л.Демоз відповідно до історичних типів виховання поділив на шість періодів. Останній, шостий, період починається з другої половини ХХ ст., коли затвердився допоміжний стиль виховання, згідно з яким дитина краще за батьків знає, що їй потрібно на кожній стадії її життя. Іншою мовою, нове покоління не погоджується приймати застарілі принципи й істини, породжені тоталітарною системою. Недостатне усвідомлення цієї простої та водночас складної істини поки що не дає можливості вийти на принципово інший рівень освітньої психолого-педагогічної практики.

Важливим принципом внутрішнього життя освітніх закладів у ХХІ ст. має стати комунікативна модель демократії, об'єктивною передумовою якої виступають нові відносини між поколіннями. Високі адаптаційні можливості студентства до опанування новітньою технікою приведуть до виникнення нових відносин між викладачами і студентами. Нова міжпоколінна трансмісія передбачає не лише збільшення інформаційного потоку від молоді до старших за віком, а й молодіжну інтерпретацію сучасної цивілізації, що, безумовно, впливатиме на загальноосвітні процеси у ХХІ ст.